

МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

№ 2 (475)

ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ

31 січня 2019 року

НА ЧАСІ

СТУДЕНТИ: ПОГЛЯД ЗБЛИЗЬКА

КАРДІОХІРУРГІЧНА СЛУЖБА ТЕРНОПІЛЛЯ: ПОЧАТОК ВЕЛИКОЇ СПРАВИ

В ЇЇ СТАНОВЛЕННІ АКТИВНУ УЧАСТЬ БЕРУТЬ ТЕРНОПІЛЬСЬКА УНІВЕРСИТЕТСЬКА ЛІКАРНЯ, ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО. ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЙ НА ВІДКРИТОМУ СЕРЦІ ТА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТДМУ ЗАПРОСИВ ВІДОМОГО УКРАЇНСЬКОГО КАРДІОХІРУРГА, ПРОФЕСОРА РОМАНА ЛЕКАНА

Після року тому в Тернопільській університетській лікарні започаткували кардіохірургічний підрозділ. Необхідна медична апаратура та сучасний ангиограф в медичному закладі з'явилися у рамках

проекту Кабінету Міністрів України. Програма, яка передбачає співфінансування, спрямована на придбання сучасного обладнання та створення кардіоцентрів в Україні. Для закупівлі ангиографа з державної скарбниці виділили 6 мільйонів гривень. Стільки ж коштів надійшло з обласного бюджету.

Створено відділення інтервенційної радіології, де пацієнти з гострими інфарктами здобули шанс на активне життя з цілковито відновленим серцем: часто без рубців на кардіограмі, без порушення скоротливої функції серця. Тут надають невідкладну допомогу хворим з гострим коронарним синдромом, інфарктом міокарда, кардіогенним шоком та іншою життєво загрозованою кардіологічною патологією. З допомогою ангиографа досліджують судини серця, діагностують місця їх звуження або

оклюзії. І одразу ж усувають ці проблеми завдяки використанню ангиопластики та стентування, які, власне, й впроваджені у відділенні інтервенційної радіології. Крім операцій на судинах серця, у відділенні виконують й імплантації одно-, двокамерних кардіостимуляторів. Загалом з початку заснування відділення, як розповів його завідувач Богдан Маслій, тут вже провели 378 оперативних втручань.

Утім, найголовнішою подією 2018 року стало започаткування в університетській лікарні операцій на відкритому серці. Вперше в історії кардіологічної служби Тернопільщини виконано оперативне втручання пацієнтові з вродженою вадою серця.

У становленні кардіохірургічної служби області бере активну участь ТДМУ.

ПРОФЕСОР, КАРДІОХІРУРГ РОМАН ЛЕКАН: «Є ДОСТАТНЬО СУЧАСНОГО ОБЛАДНАННЯ, ПІДГОТОВЛЕНИЙ КАДРОВИЙ СКЛАД, ЩОБ ПРОВОДИТИ ВІДКРИТІ ОПЕРАТИВНІ ВТРУЧАННЯ НА СЕРЦІ»

Роман Лекан, професор, доктор медичних наук, кардіохірург, на рахунок якого понад три тисячі операцій на серці. В недалекому минулому Роман Йосипович завідував відділенням серцево-судинної хірургії дитячої обласної клінічної лікарні в Одесі, працював на посаді професора Одеського національного медуніверситету, позаштатним хірургом управління охорони здоров'я Одеської ОДА.

(Продовження на стор. 2)

Тетяна ДЕРГАК – студентка 4 курсу стоматологічного факультету, староста групи.

Стор. 9

У НОМЕРІ

Стор. 4-5

Стор. 6-8

ЖИТТЯ, ПРИСВЯЧЕНЕ МЕДИЦИНІ ДИТИНСТВА

Чудову ювілейну дату – 90-ліття з дня народження відзначив відомий науковець, член-кореспондент Національної академії медичних наук України, заслужений працівник вищої школи України, доктор медичних наук, професор Іван Семенович Сміян.

Цвіт вітчизняної педіатричної школи з усієї країни, представники громадськості та влади численно зібралися 10 січня в Тернопільському академічному обласному українському драматичному театрі імені Т. Шевченка. Відбулася урочиста академія, розширена вчена рада та святкова науково-практична конференція, присвячені ювілярові.

Іван Семенович – це відома постать в українській та світовій науці. Його життєві й професійні успіхи нерозривно пов'язані з нашим університетом.

ПРОФЕСОР ІВАН КЛІЩ: «НА ЖИТТЄВОМУ ШЛЯХУ Я ЗУСТРІЧАВ БАГАТО ДОБРИХ ЛЮДЕЙ»

Ось уже 32 роки життя професора Івана Кліща нерозривно пов'язане з ТДМУ. Старший лаборант, асистент кафедри біологічної хімії, 1998-2003 року – доцент кафедри фармакології медфакультету, з 2003 – доцент кафедри фармацевтичних дисциплін. 2004-го очолив кафедру клінічної фармації фармфакультету, 2010-го – кафедру клініко-лабораторної діагностики медфакультету. 2015 року обійняв посаду проректора з наукової роботи й за сумісництвом – професора кафедри клініко-лабораторної діагностики (пізніше реорганізовану в кафедру функціональної та лабораторної діагностики). За цими сухими даними – нелегка й плідна праця, науковий та організаторський талант.

КАРДІОХІРУРГІЧНА СЛУЖБА ТЕРНОПІЛЛЯ: ПОЧАТОК ВЕЛИКОЇ СПРАВИ

**В ЇЇ СТАНОВЛЕННІ АКТИВНУ УЧАСТЬ БЕРУТЬ ТЕРНОПІЛЬСЬКА УНІВЕРСИТЕТСЬКА ЛІКАРНЯ,
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО.
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЙ НА ВІДКРИТОМУ СЕРЦІ ТА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТДМУ ЗАПРОСИВ
ВІДОМОГО УКРАЇНСЬКОГО КАРДІОХІРУРГА, ПРОФЕСОРА РОМАНА ЛЕКАНА**

(Продовження. Поч. на стор. 1)
Завдяки йому Одеса стала другим містом в Україні (після столиці), де започаткували й проводять найскладніші реконструктивні операції на серці в пацієнтів малюкового віку. Нині кардіохірург Роман Лекан – професор кафедри хірургії №2 факультету іноземних студентів Тернопільського медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, що є клінічною базою Тернопільської університетської лікарні. Ми запросили його до розмови, аби більше розпитати про важливі віхи професійного становлення, поцікавитися стандартами та станом надання кардіохірургічної допомоги в Україні й, зрештою, планами щодо перспектив розвитку кардіохірургічної служби на теренах нашого краю.

– Романе Йосиповичу, розкажіть, будь ласка, як розпочався ваш шлях у медицину, чому привабила саме кардіохірургія, спеціалізація, яка вимагає від лікаря не лише ґрунтовних знань, а й природного дару, мануальних навичок, особливо під час оперативних втручань на критичному серці?

– Кажуть, що від долі важко втекти чи десь заховатися. Так трапалося й у моєму житті, коли мене, новоспеченого спеціаліста, випускника педіатричного факультету Львівського медичного університету, скерували на роботу в Тернопільську область. До цього, на шостому курсі я вже обрав спеціалізацію – дитяча хірургія. Асистував на операціях, вів маленьких пацієнтів. Коли дізнався, що з'явилася можливість розпочати професійний шлях на Тернопільщині, особливо зрадів, бо я ж родом з цих країв – мешкав з батьками та закінчив середню школу в Чорткові. Але не так сталося, як гадалося, бо коли прибув для проходження інтернатури, то з'ясувалося, що вакансія хірурга відсутня. Гадав: поїду до профільного Міністерства, в столицю, й щось зміниться, а натомість взяв скерування для проходження інтернатури у Львові. Через деякий час уже провів у цьому місті свої перші самостійні операції. Планував там і залишитися або ж у Тернопіль податися, але знову вакантної посади не виявилось. Щоправда, цю проблему вирішив випадок – головний лікар клініки серцевої хірургії при

ННІ пульмонології та фтизіатрії повідомив, що є місце хірурга в клініці Миколи Амосова. І я скористався цією нагодою. В ті часи молоді фахівці, особливо – кияни, неохоче погоджувалися на

Роман ЛЕКАН – професор, кардіохірург

таку виснажливу працю – багатогодинні операції, напружений графік, та й ще умови праці далекі від комфортних. Але я завжди звик покладатися на власні сили, легкого хліба ніколи не шукав, тому й зголосився. Тільки згодом усвідомив, як мені пофортунило, бо працював пліч-о-пліч з Великим хірургом. Розпочав кардіохірургічну практику у відділенні вроджених вад серця, де перебували на лікуванні діти молодшого віку. Згодом був захист кандидатської дисертації, присвяченої корекції дефекту міжшлуночкової перегородки після операцій звуження легеневої артерії. 1996 року мене призначили старшим науковим співробітником цього закладу, я розпочав консультативну практику в Одесі, Тернополі. Загалом проводили відбір маленьких пацієнтів з вродженими вадами серця для подальшого хірургічного лікування. 2001 року очільник Одеської облдержадміністрації Сергій Рафаїлович Гриневецький та керівництво медичної галузі області запропонували мені очолити кардіохірургічне відділення в обласній дитячій лікарні. Водночас отримав запрошення на наукову роботу від керівництва Одеського медуніверситету, працював спочатку асистентом, а коли 2010 року

захистив докторську дисертацію, мене призначили завідувачем кафедри хірургії №2 з циклом дитячої хірургії. Сенсом мого наукового життя стала розробка методик лікування складних критичних вроджених вад серця у новонароджених, зокрема, атрезії легеневої артерії з дефектом міжшлуночкової перегородки та великими аортолегеневими колортеальними артеріями. Ця аномалія серця потребує поетапного хірургічного лікування, бо одномоментна корекція технічно громізка за своєю складністю. Вада хоча й не так часто зустрічається – лише у 2-3 відсотків пацієнтів, але зазвичай призводить до летальних наслідків, якщо не вжити хірургічних заходів. Після низки поетапних операцій, із завершенням реабілітаційного втручання, ці недужі повертаються до активного життя. Я провів майже 50 таких втручань, які в більшості завершилися успішно. Крім того, одеський період мого життя позначився й виконанням оперативних втручань у дорослих. Разом з нашою хірургічною командою ми провели понад 400 операцій дорослим пацієнтам, зокрема, аорто-коронарне шунтування за ішемічної недуги серця, протезування та «пластику» клапанів серця, втручання з приводу тромбоемболії легеневої артерії, інфекційного міокардиту, пухлин серця, корекції аневризми висхідної аорти.

– Напевно, вже й не сподівалися, що на вас чекає Тернопіль. Може, то доля так розпорядилася, що до файного міста знову повернулися, але вже відомим кардіохірургом...

– Якщо розглядати «офіційну версію», то мене запросили головний лікар університетської лікарні Василь Бліхар і ректор вашого університету Михайло Корда. Я працюю в університетській лікарні та на кафедрі трохи більше чотирьох місяців, займаюся клінічною, а також науковою та викладацькою діяльністю. Взагалі ж цей напрямку у медичному закладі започаткували понад півроку тому. З того часу кардіохірурги університетської лікарні провели 49 оператив-

них втручань. В області зараз є достатньо сучасного обладнання, підготовлений кадровий склад, щоб проводити відкриті оперативні втручання на серці, а також виходжувати кардіологічних пацієнтів на етапі реанімаційного та післяопераційного періодів. Для хворих із «серцевими» проблемами Тернопільщини це відкриває широкі перспективи, бо вся допомога – на місці, не потрібно їхати в інші міста, обирати хірурга, також одразу розв'язуються й побутові проблеми, особливо для осіб, які їх супроводжують. Тому тішить, що люди мають можливість у своєму краї отримати цей вид допомоги з приводу розмаїтої патології серця. Скажімо, мені довелось оперувати пацієнтів з приводу набутих вад серця, аневризми висхідної аорти та ураження аортального клапана. Ці недуги ми виявляємо передусім у людей похилого віку, в них, як правило, розвивається серцева недостатність, яка призводить до летальних наслідків, тому терапевтичне лікування малоефективне. Єдиний вихід продовжити життя – вчасно провести оперативне лікування. Особлива роль у ланці діагностичного процесу відведена кардіологу, який повинен вчасно виявити патологію, призначити необхідні інструментальні та лабораторні дослідження, а відтак скерувати хворого до нас. Наразі всі можливості в університетській лікарні для цього створені. Спостерігаю, як злагоджено в цьому напрямку працює наукова та практична медицина, фахівці ТДМУ й лікарі університетської лікарні – це згуртована команда однодумців. Університет бере активну участь у становленні кардіохірургічної служби Тернопілля. Студенти мають на чому вчитися, а пацієнти отримують високоефективну допомогу й у такому симбіозі можна досягнути добрих результатів. Нещодавно університет придбав сучасний портативний апарат ультразвукової діагностики останнього покоління, який можемо використовувати у будь-якому куточку області. Особливо це актуально, коли наші консультативні бригади їдуть у віддалені райони. За допомогою такої техніки маємо змогу на місці уточнити діагноз, виявити аномалії серця. Це пришвидшує діагностичний процес, а відтак наближує кардіохірургічну допомогу до краєв.

– Що у планах на найближчу перспективу?

– За чотири місяці моєї практики в університетській лікарні важко звітувати про якісь результати, це радше своєрідний підготовчий етап до великої роботи. На жаль, патологія серцево-судинної системи не зменшується, а, навпаки, зростає, доводиться виявляти багато хворих з тромбоемболією легеневої артерії. Ця патологія пов'язана з варикозною хворобою та тромбозом глибоких вен нижніх кінцівок. Ми проводимо роботу у цьому напрямку у співпраці із судинними хірургами та науковцями ТДМУ. Це той варіант, коли результат можна досягнути завдяки співробітництву кардіологів та судинної хірургії, тому розвиватимемо зокрема, й цю царину. В університетській лікарні чудова діагностика – ангиографія, комп'ютерна томографія, зондування порожнини серця, яка відкриває всі шляхи для успішного лікування тромбоемболії, зокрема, видалення емболів з легеневого артеріального русла. Проводимо всі ці процедури в одному корпусі, що зручно і для профільних фахівців, і для пацієнта.

Ще один напрямок діяльності пов'язаний з категорією пацієнтів, які в дитинстві перенесли операцію з приводу вродженої вади серця. За ними потрібно вести медичний нагляд упродовж усього життя. Скажімо, в Тернополі я зустрівся з мешканцями області, яким в дитячому віці провели такі операції в інших кардіологічних центрах. В одних життєвий мотор працює як годинник, а інші потребують кардіологічної допомоги, зокрема, повторних реконструктивних операцій. Тому будемо пропонувати їм ефективне медикаментозне та хірургічне лікування.

Безсумнівно, увесь свій досвід та знання спрямовуватиму на поліпшення ситуації щодо серцево-судинної патології. У мене чимала практика з проведення оперативних втручань з приводу вроджених вад серця (майже дві тисячі) в пацієнтів, які щойно народилися, й до дорослого віку. Навіть в Тернополі нещодавно зустрів молодих людей, яких я оперував, ще коли вони були дітьми. Мабуть, це і є той стимул, який дозволяє не зупинятися на досягнутих успіхах, а з оптимізмом дивитися в майбутнє, попри всі складнощі цієї професії.

(Продовження на стор. 3)

КАРДІОХІРУРГІЧНА СЛУЖБА ТЕРНОПІЛЛЯ: ПОЧАТОК ВЕЛИКОЇ СПРАВИ

В ЇЇ СТАНОВЛЕННІ АКТИВНУ УЧАСТЬ БЕРУТЬ ТЕРНОПІЛЬСЬКА УНІВЕРСИТЕТСЬКА ЛІКАРНЯ, ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО. ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЙ НА ВІДКРИТОМУ СЕРЦІ ТА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТДМУ ЗАПРОСИВ ВІДОМОГО УКРАЇНСЬКОГО КАРДІОХІРУРГА, ПРОФЕСОРА РОМАНА ЛЕКАНА

(Закінчення. Поч. на стор. 1-2)

ІГОР ГУМЕННИЙ: «У КАРДІОХІРУРГІЇ ОДИН У ПОЛІ – НЕ ВОЇН»

Уперше в історії кардіологічної служби Тернопільщини торік виконали оперативне втручання пацієнтові з вродженою вадою серця. Цю велику справу разом з командою львівських колег розпочав кардіохірург університетської лікарні Ігор Гуменний. І варто зазначити, стартували «відмінно». Наша газета вже писала про його особистий досвід у цій царині, зокрема, відкриття кардіохірургічного відділення в столиці Афганістану.

Першим пацієнтом, якого прооперували в університетській лікарні, був 37-річний чоловік. Недуга серця, яку діагностували кардіологи, несла загрозу не лише його здоров'ю, але й життю.

– Ми виявили вроджену ваду серця – аневризму висхідного відділу аорти та двохстулковий

вроджений аортальний клапан, – розповідає Ігор Гуменний. – Провели протезування висхідного відділу аорти та протезування аортального клапана. Перша операція відбулася в умовах штучного кровообігу. Наразі разом з львівською хірургічною бригадою Володимира Мороза виконали 49 операцій, запровадивши широкий спектр кардіохірургічних втручань. Скажімо, з приводу патології аортального клапана, ішемічної хвороби серця, післяінфарктної аневризми лівого шлуночка.

За словами хірурга, створення власної школи кардіохірургії – це новий етап розвитку медицини області, вищий щабель надання кардіологічної допомоги. Цей напрямок відкриває широкі можливості. Зокрема, в тому сенсі, що лікарня, надаючи високотехнологічну меддопомогу, нині цілковито відповідає статусу

Ігор ГУМЕННИЙ – кардіохірург університетської лікарні

високоспеціалізованого закладу третього рівня, якою, власне, і є університетська лікарня. Кардіохірургічний простір спонукає виходити на новий рівень професійної компетентності фахівців усіх спеціальностей. Навколо кардіохірургії навчаються та фахово зро-

стають спеціалісти суміжних професій, приміром, реаніматологи, анестезіологи й уже зараз можна спостерігати, як це відбувається. З появою кардіохірургії в лікарні з'явилася й нова спеціальність – лікар-перфузіолог. Він працює у складі хірургічної бригади, де, крім нього, є ще анестезіолог, перфузіст, анестезист, медсестра, та, певна річ, кардіохірург.

– Аби запровадити кардіохірургію в університетській лікарні, довелося пройти довгий шлях, – каже Ігор Гуменний. – Спочатку це була мрія. Але для того, щоб її втілити, довелося не один рік навчатися, їздити на стажування. До того ж такі вишколи пройшов не лише я, а й усі члени хірургічної бригади. Ми стажувалися в кардіологічних центрах Польщі, Туреччини, Німеччини, запровадили цей напрямок у клініці Кабула й нині їх фахівці там успішно працюють. Мій власний досвід оперативних втручань чималий, але кардіохірургія – це командна робота, кожний «гравець» якої повинен працювати в унісон

з іншими. Тут один у полі – не воїн, заслуга хірурга складає лише 30 відсотків, решта – належить хірургічній бригаді.

Наразі нам створили всі умови для успішної роботи – маємо дві кардіохірургічні операційні, спеціально обладнані сучасні палати інтенсивної терапії для післяопераційних хворих, держава забезпечує штучними клапанами серця, оксигенаторами. Наступний етап – це створення виокремленого кардіохірургічного відділення, адже кількість мешканців області, які потребують операцій на відкритому серці, зростає. Але, сподіваюся, що все-таки з часом цю ситуацію вдасться подолати, завдяки таким підрозділам, як інтервенційної радіології, кардіохірургії, які з'явилися в нашій лікарні. Якщо раніше пацієнти з важкою серцевою патологією мали не так багато шансів на життя, то кардіохірургічні втручання, інтервенційні методи лікування їх рятують. І головне, що не доводиться для цього долати сотні кілометрів до столиці чи інших міст – кваліфіковану допомогу можна отримати в Тернополі. Так ми зможемо врятувати більше людських життів і знизити показники летальності від серцево-судинних недуг.

Лариса ЛУКАЩУК

Новини

ЩЕДРУВАЛЬНИЙ ПОДАРУНОК ХОРУ УНІВЕРСИТЕТУ ТА ТЕАТРАЛЬНОЇ СТУДІЇ «АРТ-ДРАМА»

Кілька років поспіль хористи Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського та учасники театральної студії «Арт-драма» з нагоди Різдвяних свят готують оригінальну програму щедрівок, колядок і вертепного дійства. Цього року також не обійшлося без дзвінкої колядки та віншувань. Хор нашого університету, до складу якого входять викладачі й студенти, порадував чудовим виконанням відомих старовинних і нових щедрівок. Потрібно сказати, що цей колектив став візитівкою ТДМУ.

До святкового дійства долучилися учасники театральної студії «Арт-драма». Цього року їхнє вертепне дійство

мало низку цікавих персонажів і було переплетено з українською літературною класикою. Своїми дотепами та відмінною грою потішили виконавці ролей Солохи, чорта, дяка. Цікавою була інтерпретація одного з персонажів сучасної української політики. Потрібно відзначити при цьому витончений гумор і вишукану акторську майстерність.

Після завершення святкової програми ректор ТДМУ, професор Михайло Корда зазначив, що хор став справжньою окрасою університету.

«Якщо у перші роки створення хорового колективу я хвилювався про те, щоб викладачам і студентам вистачило наснаги продовжу-

вати співати та організовувати цікаві програми, то тепер пишаюся тим результатом, який є. Хор став перлиною й гордістю ТДМУ. Звертаюся до вас з проханням підтримувати той творчий дух і запал до улюбленої справи, щоб багато років поспіль студенти і викладачі мали можливість насолоджуватися вашими чудовими голосами. Водночас гарантую всіляку підтримку діяльності хору. Також дякую нашим неперевершеним акторам з театральної студії «Арт-драма» за їхню майстерність і збереження традицій», – звернувся Михайло Михайлович.

**Яніна ЧАЙКІВСЬКА,
Микола ВАСИЛЕЧКО (фото)**

РОЗПОЧАЛА РОБОТУ СЛУЖБА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ

Психологічна служба як складова державної системи охорони психічного та соціального здоров'я громадян, покликана надавати соціальну й психологічну допомогу особистості не лише в кризові моменти її життя, а й у процесі розвитку та саморозвитку. При цьому йдеться про кваліфіковану допомогу, що здійснюється на наукових засадах і має на меті захист особистості, її честі та гідності, сприяння її повноцінному розвитку й саморозвитку.

У сучасному закладі вищої освіти психологічна служба є важливою ланкою навчально-виховного процесу, яка забезпечує ефективну взаємодію всіх його учасників: сту-

дентів та їхніх батьків, адміністрації, викладачів. Її фахівці створюють комфортні психологічні умови, сприятливі для розвитку індивідуальних здібностей студентів та їхнього особистісного зростання.

За сприяння адміністрації ТДМУ створено центр психологічного консультування, головним завданням якого є надання психологічної допомоги в кризових і стресових ситуаціях, запобігання процесів дезадаптації, психологічний супровід навчально-виховного процесу та реалізація заходів профілактичного, корекційного й просвітницького характеру. Актуальними завданнями є також підвищення психологічної культури всіх учасників навчально-

виховного процесу, гуманізація стосунків у студентських і педагогічних колективах.

Центр психологічного консультування пропонує такі консультації студентам, викладачам і працівникам:

- індивідуальне психологічне консультування;
- групове консультування;
- надання просвітницької інформації про психологічне здоров'я та психологічну допомогу.

Центр психологічного консультування розташований у гуртожитку № 1, м. Тернопіль, вул. Живова, 3 (1-й поверх біля медпункту).

Запис на консультацію здійснюють за телефонами: 067-789-94-10 та 097-500-69-24 або ж e-mail: psycentr.consult@gmail.com – онлайн-консультування.

ЖИТТЯ, ПРИСВЯЧЕНЕ МЕДИЦИНІ ДИТИНСТВА

Чудову ювілейну дату – 90-ліття з дня народження відзначив відомий науковець, член-кореспондент Національної академії медичних наук України, заслужений працівник вищої школи України, доктор медичних наук, професор Іван Семенович Сміян.

Цвіт вітчизняної педіатричної школи з усієї країни, представники громадськості та влади численно зібралися 10 січня в Тернопільському академічному обласному українському драматичному театрі імені Т. Шевченка. Відбулася урочиста академія, розширена вчена рада та святкова науково-практична конференція, присвячені ювілярові Іван Семенович – це відома постать в українській та світовій науці. Його життєві й професійні успі-

Сергій НАДАЛ, Тернопільський міський голова

хи нерозривно пов'язані з нашим університетом – упродовж 33 років він був завідувачем кафедри, згодом – проректором з навчальної роботи, а відтак протягом 17 років – ректором Тернопільського державного медичного інституту. Іван Семенович – автор понад 700 наукових праць і важливих досліджень у царині педіатрії, а також 30 книг-спогадів. Він є почесним головою ради вчених Трускавця, почесним головою Тернопільської обласної асоціації педіатрів, членом численних редколегій науково-практичних журналів. Науковець нагороджений Золотою медаллю Миру, Знаком пошани Національної академії медичних наук України, він – лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії імені Григорія Сковороди, відмінник охорони здоров'я.

УРОЧИСТА АКАДЕМІЯ

Святкову імпрезу розпочав хор ТДМУ, під виконання пісень якого майстер з піскової анімації відтворила життєвий шлях ювіляра.

З теплими привітаннями від імені колективу Тернопільського державного медичного універ-

Михайло КОРДА, ректор ТДМУ, професор, щиро вітає Івана Семеновича СМІЯНА з чудовим ювілеєм

ситету імені І.Горбачевського до ювіляра звернувся ректор ТДМУ, професор Михайло Корда, який зазначив, що цього дня наукова та медична спільноти відзначають ювілей великої людини. Наш університет славний своїми досягненнями та здобутками, але все це стало можливим завдяки плеяді невтомних трудівників, педагогів, лікарів, науковців. Одним з таких є Іван Семенович Сміян.

«Нелегкими були дитячі роки Івана Семеновича. Через чотири роки після народження на його батьківщині – Сумщині – 1933 року був розпал Голодомору. Як згадує у своїй книзі ювіляр, «народні дружини забирали останню зернину у селянина. Це був час, коли, за висловом Ціцерона, людина була найлютішим ворогом. Це був той час, який не можуть пояснити ані філософи, ані вчені впродовж багатьох десятиліть. Пошуки та

Любомир БІЛИК, директор Чортківського медколеджу, депутат облради

пацієнтів, десятки учнів, сотні наукових статей, десятки книг, монографій та підручників. 33 роки Іван Семенович очолював кафедру педіатрії, 17 років поспіль був ректором тоді ще медичного інституту. За час його ректорства значно зріс науковий потенціал вишу: якщо 1981 року було 25 докторів наук, то 1997-го їх стало 80. У цей час відкрили центральну науково-дослід-

менович Сміян присвятив медицині 60 років свого життя, 44 з яких – нашому університету. За його плечима тисячі врятованих життів, тисячі виликунаних

Лідія ЧАЙКОВСЬКА, заступник начальника управління охорони здоров'я ОДА

пацієнтів, десятки учнів, сотні наукових статей, десятки книг, монографій та підручників. 33 роки Іван Семенович очолював кафедру педіатрії, 17 років поспіль був ректором тоді ще медичного інституту. За час його ректорства значно зріс науковий потенціал вишу: якщо 1981 року було 25 докторів наук, то 1997-го їх стало 80. У цей час відкрили центральну науково-дослід-

Хор ТДМУ підготував ювіляру музичний подарунок

ну лабораторію, музей історії інституту та музей історії медицини нашого краю, створили профілакторій для студентів, зорганізували ботанічний сад на виділених для вищого навчального закладу землях. Інститут посідав перші місця за багатьма показниками діяльності серед медичних вишів України. Іван Семенович досі цікавиться досягненнями університету, здобутками своїх учнів, пише книги.

Сьогодні колектив медичного університету вітає Вас з цим славним ювілеєм. Бажаємо Вам насамперед творчого та активного довголіття. Сподіваємося в такому ж оточенні й у цих же стінах 10 січня відзначити Ваш столітній ювілей. Знаємо, що Ви маєте багато планів щодо написання книг. Нехай ці плани й мрії здійсняться. Нехай ті знання, зусилля та час, які Ви вклали у своїх пацієнтів і учнів, повернуться до вас доб-

Іван СМІЯН, член-кореспондент Національної академії медичних наук України, заслужений працівник вищої школи України, доктор медичних наук, професор

пійсню «На життєвому шляху» та авторську колядку.

Передав вітання ювілярові від голови Тернопільської обласної ради Віктора Овчарука та депутатського корпусу депутат і директор Чортківського медичного коледжу Любомир Білик. Він вручив цінний подарунок від очільника представницького органу влади краю.

«Від імені усієї громади Тернополя, міської ради та від себе особисто висловлюю щире подяку за Вашу щоденну багаторічну працю, за те, що на Вашо-

Вітання – від колег

ром і вдячністю», – висловив побажання ювілярові ректор ТДМУ, професор Михайло Корда.

Приємним музичним акордом свята прозвучало вітання від доцента кафедри хірургії №1 з урологією та малоінвазивною хірургією імені професора Л.Ковальчука Юрія Футуйми. Він виконав

му прикладі зросло не одне покоління медиків і науковців, за те, що прославили наше місто. Пишаємося тим, що Ваше ім'я занесене до книги «2000 найвидатніших людей століття» міжнародного біографічного центру Кембриджського університету. Дякуємо Вам і за ту неймовірну літературну та наукову працю, яку Ви поклали на благо всім нам. Нехай творене Вами добро лише примножується, а Ваші ідеї й надалі знаходять реальні втілення у практичній медицині та науці», – зазначив міський голова Сергій Надал. Очільник Тернополя побажав академіку наснаги, міцного здоров'я та вручив Почесну відзнаку міського голови.

Вітання від голови Тернопільської обласної державної адміністрації Степана Барни та начальника управління охорони здоров'я Володимира Богайчука передала перший заступник начальника управління Лідія Чайковська.

(Продовження на стор. 5)

ЖИТТЯ, ПРИСВЯЧЕНЕ МЕДИЦИНІ ДИТИНСТВА

(Продовження на стор. 5)

Начальник відділу охорони здоров'я та медичного забезпечення Тернопільської міської ради Ростислав Левчук від імені медичної спільноти міста зачитав вітальну адресу: «Дорогий наш вчителю! Щиро вітаємо Вас з ювілеєм і завдячуємо долі, що Ви є у нашому житті. Справжній подив і захоплення викликає Ваше сподвижницьке та багатогранне життя в науці й громадській діяльності, яке Ви прожили чесно, гідно та відповідно».

Також гість виконав почесну місію – вручив ювілярові сертифікат про те, що його ім'ям у галактиці Чумацький шлях названо зірку.

Щирі вітання надійшли з різних куточків України та світу, зокрема, з альма-матер Івана Семеновича – Харківського національного медичного університету від ректора, члена-кореспондента НАМН України Володимира Лісового, а також від ректора Запорізького медичного університету – професора

Іван Кліщ. Він виконав відому українську пісню «Два кольори». Ще одним музичним презентом стали колядки від хору ТДМУ.

КОНФЕРЕНЦІЯ

Після завершення урочистої академії свою роботу розпочала конференція «Традиції та інновації в педіатрії».

Вивчення чинників здоров'я дитини та нові потенціали запобігання й лікування хвороб дитячого віку в їхньому сучасному діапазоні – такими були доміанти наукового форуму, який зорганізувала кафедра дитячих хвороб з дитячою хірургією та кафедра педіатрії №2 факультету іноземних студентів ТДМУ. В її роботі взяла участь 240 учасників – лікарі-педіатри, фахівці загальної практики-сімейної медицини, дитячі спеціалісти, лікарі-інтерни.

Перше пленарне засідання з доповіддю про педіатричну наукову школу професора Івана Семеновича Сміяна, її сьогодення та перспективи відкрив академік НАМН України, віце-президент Асоціації педіатрів України, завідувач кафедри педіатрії №4 Національного медичного університету ім. О.О.Богомольця, професор Віталій Майданник. У своєму виступі він представив європейські стандарти лікування гострих інфекцій верхніх дихальних шляхів у дітей з позиції доказової медицини. Ця тема є надзвичайно актуальною й для вітчизняної педіатрії, адже у світі

№2 факультету іноземних студентів нашого університету, професор Галина Павлишин репрезентувала дві доповіді, в одній з яких привернула увагу присутніх до проблем стану здоров'я дітей першого року життя та надала, зокрема, рекомендації щодо діагностики й лікування сепсису у новонароджених, які відображені у монографії та підручнику члена-кореспондента НАМН України, професора Івана Сміяна. Доповідач оприлюднила сучасні інновації європейських рекомендацій щодо профілактичної стратегії лікування сепсису новонароджених. У другій доповіді професор окреслила проблеми сучасної діагностики atopічного дерматиту та ознаямила фахівців з європейськими рекомендаціями щодо лікування й реабілітації дітей з цією патологією.

Конференцію відкрив академік НАМН України, віце-президент Асоціації педіатрів України, завідувач кафедри педіатрії №4 НМУ ім. О.О.Богомольця, професор Віталій МАЙДАННИК

дацій щодо профілактичної стратегії лікування сепсису новонароджених. У другій доповіді професор окреслила проблеми сучасної діагностики atopічного дерматиту та ознаямила фахівців з європейськими рекомендаціями щодо лікування й реабілітації дітей з цією патологією.

Професор Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика Ніна Гойда у своїй доповіді висвітлила питання перинатальної допомоги в Україні, як запоруки збереження життя та здоров'я дітей. Основними завданнями закладів охорони материнства й дитинства на сучасному етапі є профілактика виникнення захворювань, забезпечення народження здорової дитини, організація доступної й якісної первинної медико-санітарної та високоспеціалізованої медичної допомоги. Доповідач запропонувала впровадження нових системних організаційних технологій у діяльності акушерсько-гінекологічної та педіатричної служб у світлі соціально-економічної трансформації українського суспільства. Зокрема, їх повсякчасного вдосконалення відповідно до змін, що відбуваються в нашій державі й галузі охорони здоров'я.

Проблемам імунітету дитини, а також сучасним можливостям імунпрофілактики з позицій

доказової медицини присвятила свій виступ завідувач кафедри педіатрії №1 Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, професор Ольга Яблонь.

Колектив авторів у складі професора кафедри дитячих хвороб Сумського державного університету Олександра Сміяна та асистента Катерини Сміян-Горбунової представили тему – основні ланки фаго- та імунотерапії після антибактеріальної кризи у дітей, акцентувавши на особливостях фаготерапії в педіатричній практиці та сучасних тенденціях їх використання.

Професор кафедри педіатрії та неонатології факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького Олена Нянковська ознаямила присутніх із сучасними стратегіями лікування харчової алергії дітей раннього віку.

Про нові методи діагностики та лікування функціональних й органічних розладів шлунково-кишкового тракту в дітей розповіла присутнім завідувач кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією Тернопільського медичного університету імені І.Я. Горбачевського, професор Оксана Боярчук. Вона ставила наголос на сучасній класифікації «Функціональних шлунково-кишкових розладів у дітей з питань діагностики, патофізіології та лікування», Римські критерії IV, 2016 року.

Завідувач кафедри педіатрії ФПО нашого університету, професор Наталія Банадига висвітлила проблеми діагностики та лікування бронхіальної астми в дітей.

З цікавою доповіддю про новітні нанотехнологічні засоби природного походження в педіатричній практиці прибув на конференцію професор Олександр Мошнич з Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика.

З інтересом та увагою слухала аудиторія доцента кафедри педіатрії №2 ТДМУ Вікторію Фурделу, яка присвятила свою доповідь питанням ендокринної патології в дітей.

Про сучасний діагностичний алгоритм, особливості лікування лайм-бореліозу у дітей та клінічний випадок з практики розповіла присутнім доцент кафедри педіатрії №2 нашого вишу Світлана Никитюк.

У рамках конференції відбулося два пленарні засідання. Під час дискусій та кулуарних бесід учасники обговорили найбільш гарячі та топові теми сучасної педіатрії, а також ухвалили резолюцію конференції. Її матеріали будуть опубліковані в найближчому номері журналу «Актуальні питання педіатрії, акушерства та гінекології».

Загалом захід відбувся у теплій дружній атмосфері наукового пошуку, обміну досвідом і найсучаснішими досягненнями педіатричної науки та практики.

**Лариса ЛУКАШУК,
Микола ВАСИЛЕЧКО (фото)**

Життєвий шлях ювіляра відтворили й у пісковій анімації

дально. Заслужене визнання Ви отримали не лише в Україні, а й далеко за її межами. Мудро виголошено: кожний справжній науковець має бути готовий до того, що у вибудованій ним будівлі житимуть інші. У спорудженій Вами високій будівлі науки й духу нині творять сотні Ваших вдячних учнів, серед яких і Ваші побратими – тернопільські медики. І ми по-справжньому горді від того, що пов'язані з Вами тривалими роками плідної творчої співпраці, а тому високо цінуємо Ваші невтомні й подвижницькі зусилля, скеровані на підвищення авторитету й престижу вітчизняної науки, розбудову та зміцнення Української незалежної держави. Нехай Вам і надалі буде удача в усіх починаннях, шана та прихильність людей, вірність і незрадливості друзів, затишок і благополуччя в родині! Бажаємо Вам, велимишановний Іване Семеновичу, моральної та фізичної міцності, непереможної жаги знаходити й передавати людям нові знання та нове бачення світу! З глибокою вдячністю та низьким поклоном Ваші учні, медична спільнота міста Тернополя».

Своє відеовітання ювіляру надіслав віце-президент Національної академії медичних наук України, академік, директор Інституту кардіології імені академіка Стражеска Володимир Коваленко.

Привітав Івана Семеновича зі знаменною датою й академік Національної академії медичних наук України, професор Віталій Майданник. Він передав теплі слова вітань від усієї Асоціації педіатрів України та її очільни-

Юрія Колесника, ректора Сумського державного університету – професора Анатолія Васильєва, директора медичного інституту – доктора медичних наук Андрія Лободи, директора Інституту отоларингології імені професора О. Коломійченка, віце-президента НАМН, академіка Дмитра Заболотного, ректора Української медичної стоматологічної академії – професора Вячеслава Ждана, директора державного експертного центру МОЗ України Тетяни Думенко та багатьох інших. Професор, дійсний член Академії наук вищої освіти України, а свого часу перший заступник Державного секретаря МОЗ України Ніна Гойда завітала на ювілей. Вона передала вітання від ректорату та всього колективу Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Шупика.

Головний лікар обласної дитячої клінічної лікарні, доктор медичних наук Григорій Корицький побажав Іванові Семеновичу міцного здоров'я, багатьох років натхнення, радості та благополуччя.

Українські пісні, сповнені ніжності та лірики, подарувала наша випускниця Людмила Папінко та гурт «Гангз лав бенд».

Свої щирі привітання ювілярові висловили його колишні учні, а тепер професори Лідія Слободян, Наталія Банадига, Ольга Федорців, Галина Павлишин, Оксана Боярчук.

З піснею «Ангел не спить» виступила викладач Чортківського медичного коледжу Віра Потікевич.

Особливий подарунок І.С. Сміяну підготував проректор з наукової роботи ТДМУ, профе-

Катерина СМІЯН-ГОРБУНОВА, асистент Сумського державного університету

щорічно реєструють майже 57 мільйонів летальних випадків, з них – понад 26 відсотків обумовлені інфекційними захворюваннями, а 30 %, зокрема, спричинені респіраторними інфекціями. У нинішній час гострі респіраторні захворювання мають тенденцію до більш важкого, ускладненого перебігу, а наступні епізоди недуг ініціюють алергізацію та зниження реактивності організму, спричиняють хронізацію хвороб органів дихання.

Завідувач кафедри педіатрії

У кабінеті доктора біологічних наук, професора, про-ректора з наукової роботи ТДМУ Івана Миколайовича Кліща мою увагу привертає портрет, що висить на стіні: витончене, одухотворене, шляхетне обличчя, ясний погляд. Іван Якович Горбачевський... Геніальний вчений та визначний громадсько-політичний і освітній діяч, чиє ім'я носить наш університет.

Робочий день господаря кабінету заповнений справами, тож я дякую Іванові Миколайовичу за те, що, попри зайнятість, знайшов час для інтерв'ю «Медичній академії», й поспішаю поставити перше запитання.

«З ТЕПЛОТЮ ЗГАДУЮ СВОЄ ДИТИНСТВО, ХОЧА БЕЗТУРБОТНИМ ЙОГО НЕ НАЗВЕШ»

– Початок вашого життєвого шляху? Звідки родом і яким згадується вам ваше дитинство?

– Народився я на День Соборності України – 22 січня 1959 року в мальовничому селі Гол-

Іван КЛІЩ з братом Василем (стоять), мамою Ганною Василівною та батьком Миколою Миколайовичем (1975 р.)

гоча на той час Бережанського, а нині Підгаєцького району. Батько розповідав, що в сільському медпункті, куди привезли маму, було так холодно, що крізь розмальовані морозом віконні шиби нічогісінко не було видно. Разом з фельдшером тато

Іванові КЛІЩУ вручають студентський квиток (вересень 1976 р.)

кинувся запалювати грубку, щоб хоч дух теплий пішов хатою.

Мій батько – з доброго хліборобського роду, де дітей змалку привчали до нелегкої сільської праці. 1938 року він вступив до юнацької організації ОУН, що боролася проти насильства

польської влади, потім – в УПА, що чинила збройний опір радянській та німецькій окупації. В повстанському підпіллі перебував до 1947 року. Його схопили у Львові. Був засуджений до відбуття покарання в тюрмі та виправно-трудовах таборах терміном на 25 років. На волю вийшов лише через 10 років, після смерті Сталіна. На той час тато мого батька вже помер, його мама, моя бабуся, переховувалася в чужих людей, боячись арешту й висилання до Сибіру. Рідну хату забрали під колгоспну контору. Коли тато повернувся, жити було ніде, лише згодом контору перенесли до іншого приміщення, тож хату вдалося повернути. Після одруження батько їздив на сезонні будівельні роботи в східні області України, заробляв гроші, щоб прогодувати сім'ю. З часом батьки побудували новий будинок, завели господарку.

Тато вмів дуже гарно розповідати й пам'ять мав феноменальну. Про пережите він написав у своїх спогадах. 2009 року вони вийшли друком у видавництві «Укрмедкнига». Наклад був невеликий – лише 300 примірників і вони швидко розійшлися. Книжечка так і називається – «Спогади повстанця».

Озираючись в минуле, з теплотою згадую своє дитинство. Хоча безтурботним його не назвеш. Мама важко працювала в колгоспі, тато – на будовах, тож на нас з молодшим братом Василем залишалося домашнє господарство. Вже у семирічному віці (в 1 класі) я гонив пасти корову, яка, як жартували у селі, була вища від мене, допомагав мамі на городі. Стратегічною

культурою в нашому селі був тютюн – одна з найвибагливіших сільськогосподарських рослин, що потребує постійного догляду. Його треба було вчасно прополювати, але я все встигав і вчитися, і мамі допомагати, і в футбол з хлопцями пограти.

Світлі спогади залишила по собі й школа. Голгочанська десятирічка була велика та гарна. Навчатися в 9-10 класах сюди приходили діти з навколишніх сіл Мозолівка, Волиця, Вербів, Заставці. Досвідчені вчителі давали учням добрі знання й чимало випускників нашої школи згодом отримали вищу освіту, а троє – директор Інституту біології тварин НААН, академік НААН Василь Влізло, завідувач кафедри іноземних мов ТДМУ Надія Федчишин і я – отримали звання професора.

Старшокласником відвідував також заняття з хімії, біології та української мови на курсах в Тернополі, які організував Київський університет ім. Т. Шевченка. Вчитися було цікаво, школу закінчив на «відмінно», без жодної четвірки в атестаті. Хоча золотої медалі не отримав. Коли вступав до Тернопільського медінституту, секретар приймальної комісії Анатолій Юхимович Франчук, переглянувши мої документи, здивувався: «Ви були

Батько Івана КЛІЩА – Микола Миколайович (перший ліворуч) з друзями в таборі міста Інта (1956 р.)

відмінником усі роки, чому ж залишилися без медалі?». На це запитання я не зміг відповісти, бо не знав підводних течій, особливо щодо біографії батька. Вступні іспити склав успішно (набрал 22 бали з 25 можливих) і, впевнено подолавши прохідний бар'єр, став студентом ТДМУ (на той час – інституту).

«ВИПАДКОВІСТЬ ЯК ЗНАК ДОЛІ»

– Чому обрали медицину?

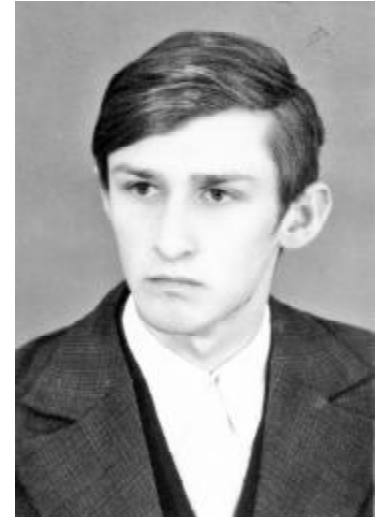
– Не скажу, що ще в школі вирішив здобувати медичну освіту. Все сталося наче випадково, та ця випадковість була знаком долі. Напередодні вступної кампанії я з однокласником поїхав до райкому комсомолу в Бережанах, щоб знятися з комсомольського обліку. Василь вже твердо вирішив вступати до медичного інституту, тож і мене агітував. Після Бережан разом вирушили до Тернополя й я подав документи до медичного інституту, так би мовити, за компанію з Василем. Мама була трохи незадоволена. Вона хотіла, щоб я здобув фах вчителя та за-

Професор Іван КЛІЩ:

лишився жити в рідному селі. Тато, натомість, мислив стратегічно. Він знав, що вступити до медінституту непросто, бо конкурс високий, але був впевнений, що я зможу стати гарним лікарем.

ток став для мене другою домівкою. Початок студентського життя був доволі складним. Чуже місто, нові умови, нові вимоги... Звикати важко, але першої ж сесії іспити склав на «відмінно». І надалі всі роки навчання отримував підвищену стипендію. Батьки грошима не могли допомогти, але щосуботи я їздив додому та повертався з торбою продуктів. Добре, що в студентському гуртожитку на кухні стояв великий холодильник. На чотири дні їжі вистачало, на п'ятий уже було сутужно, а в суботу після занять (бо навчалися ми і в суботу) знову поспішав додому в село за харчами. Влітку працював у студентських будівельних загонах. Для студентів це був спосіб за кілька коротких літніх місяців заробити непогані, як на той час, гроші. Приміром, скерували наш будівельний загін до Романового Села Збаразького

Іван КЛІЩ – десятикласник (1976 р.)

району, де саме зводили тепличний комбінат. За два місяці я заробив майже 500 карбованців – суму, що дорівнювала моїй річній стипендії. Іншого літа працювали в Сургуті, на будівництві заводу залізобетонних виробів. Привіз звідти стільки грошей, скільки мама заробляла за 10 років праці в колгоспі.

– На що ж ви їх витратили?

– Купив собі модну на той час радіо «VEF», а решта грошей віддав батькам. Усі роки навчання був членом профкому – відповідав за культурно-масову роботу. Грав на трубі в інститутському духовому оркестрі. Перші навички гри отримав у шкільному оркестрі, але інститутський був значно потужніший. Ми забезпечували музичний супровід під час святкових демонстрацій, брали участь у багатьох концертах. Я не дуже добре знався на нотах, але завдяки доброму слуху міг відтворити будь-яку мелодію. Зорганізували також невеликий естрадний оркестр і у суботу грали на весіллях. Це було легше й приємніше, ніж розвантажувати вагони на залізничній станції. Хоча розвантажувати вагони теж ходив.

Іван КЛІЩ грає на трубі на святковій демонстрації (1981 р.)

«НА ЖИТТЄВОМУ ШЛЯХУ Я ЗУСТРІЧАВ БАГАТО ДОБРИХ ЛЮДЕЙ»

До слова, саме участь в оркестрі допомогла мені швидше ввійти в ритм студентського життя. Коли в жовтні студенти-медики виїхали в підшефний колгосп збирати буряки, нас, оркестрантів, залишили в Тернополі готуватися до майбутніх виступів. Після репетицій я повертався в гуртожиток і сів за підруч-

Іван КЛИЩ під час ранкової гімнастики (1979 р.)

ки, щоб підтягнути латину, вищу математику, анатомію. Через місяць, коли заняття відновили, я вже був до них достатньо підготовлений та почувався набагато спокійніше й впевненіше.

– Усі, хто чув, як ви співаєте, кажуть, що у вас дуже гарний голос, якому могла б позаздрити будь-яка естрадна «зірка». Про сцену ніколи не мріяли?

– У школі був учасником районних та обласних конкурсів-оглядів художньої самодіяль-

можливо, моє життя склалося б по-іншому. Чи шкодую? Ні. Я вірю в мудру логіку сліпого випадку, яку ще називають долею або фатумом. Пручатися долі марно. Якщо все йде «так», то це означає, що саме «так» і має бути. Тож 1982 року, отримавши диплом з відзнакою та скерування на роботу в сільську глинку, я зібрався та поїхав.

– І ким вас призначили там?

– Призначили головним лікарем дільничної амбулаторії в селі Тілявка Шумського району, де, до слова, минули дитячі й юнацькі роки письменника Уласа Самчука. Раніше в Тілявці в колишньому панському будинку, оточеного садом, містилася дільнична лікарня, яку реорганізували в амбулаторію. В тандемі з лікарем працювали фельдшер, акушерка, медсестри та лаборант. Крім жителів Тілявки, пацієнтами амбулаторії були також мешканці шести сусідніх сіл: Угорська, де була контора місцевого колгоспу, Стіжка, Антонівців, Башківців, Одерадівки та Жолобків. Від Тілявки до райцентру – 30 кілометрів, тож головний лікар Шумського району Володимир Сергійович Сташин, приймаючи мене на роботу, одразу розставив крапки над «і»: «Амбулаторія транспортом забезпечена, тож прошу швидко з району без нагальної потреби не викликати».

Так розпочалася моя лікарська практика. Приймав пацієнтів в амбулаторії, виїжджав на виклики. Мені пощастило з колегами й, зокрема, з фельдшером Миколою Кириловичем Поліщуком – гарною людиною та кваліфікованим спеціалістом з великим досвідом роботи. В селі він працював давно, його тут шанували. До мене ж, 24-річного

Асистенти Іван КЛИЩ, Михайло КОРДА, Людмила ФІРА у науковій лабораторії кафедри біохімії (1996 р.)

радівки, розповів, що з його мамою погано, помирає. Підхопивши валізу з ліками й усім необхідним на випадок термінового виклику, яку завжди тримав наготові, я вирушив в дорогу. За якийсь час вже був біля ліжка хворої. «Погано мені, не можу дихати», – мовила жінка. При обстеженні хрипів у легенях я не почув, прохідність бронхів не

радівки, розповів, що з його мамою погано, помирає. Підхопивши валізу з ліками й усім необхідним на випадок термінового виклику, яку завжди тримав наготові, я вирушив в дорогу. За якийсь час вже був біля ліжка хворої. «Погано мені, не можу дихати», – мовила жінка. При обстеженні хрипів у легенях я не почув, прохідність бронхів не

«ПРАЦЮЮЧИ СТАРШИМ ЛАБОРАНТОМ КАФЕДРИ БІОЛОГІЧНОЇ ХІМІЇ, РОЗПОЧАВ РОБОТУ НАД КАНДИДАТСЬКОЮ ДИСЕРТАЦІЄЮ»

– Скільки років очолювали дільничну амбулаторію?

– Три роки. Дружина Надія, теж медик, працювала весь цей час у відділенні функціональної діагностики поліклініки комбайнового заводу в Тернополі. Звичайно, я шукав можливості повернутися до Тернополя. Коли ж

Іван КЛИЩ, Ігор ЯГОДСЬКИЙ під час військових зборів (1980 р.)

була порушена, але пацієнтка твердила, що їй бракує повітря. Скаржилася й на інші симптоми вегетативного кризу. Я ввів потрібні ліки (тоді ще в аптечках був сібазон) і жінці одразу полегшало, вона підвелася з ліжка. Недуга минула. Про цей випадок швидко стало відомо й у сусідніх селах, в результаті довіра пацієнтів до молодого лікаря зросла, я здобув авторитет, а амбулаторія – популярності, люди почали звертатися частіше, а не лише коли «припекло».

– Гарного медика в сільській місцевості шанують як найдорожчу людину, але й обов'язків у вас було – хоч відбавляй, чи не так?

– У селі лікар загальної практики-сімейної медицини, як нині називається ця посада, – це лікар-універсал. Я був і терапевтом, і педіатром, і на пологи викликали, потім породіллю з дити-

логічної хімії ТДМУ (на той час – інституту) й робота над кандидатською дисертацією на тему «Перебіг окислювальних процесів за умов токсичного ураження печінки в експерименті». Захист відбувся 1992 року. Успішно захистив 2003-го докторську – «Вікові особливості окислювальних процесів за умов токсичного ураження печінки різної етіології та способи їх корекції». Обидві дисертації готував під керівництвом наукового консультанта, професора Я.І. Гонського.

– Ось уже 32 роки ваше життя нерозривно пов'язане з ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського. Старший лаборант, асистент кафедри біологічної хімії, 1998–2003 року – доцент кафедри фармакології медичного факультету, з 2003 – доцент кафедри фармацевтичних дисциплін. 2004-го ви очолили кафедру клінічної фармації фармацевтичного факультету, 2010-го – кафедру клініко-лабораторної діагностики медичного факультету. 2015 року обійняли посаду проректора з наукової роботи й за сумісництвом – професора кафедри клініко-лабораторної діагностики (пізніше реорганізовану в кафедру функціональної та лабораторної діагностики). За цими сухими хронологічними і біографічними даними – не легка й плідна праця, науковий та організаційський талант. Своїми знаннями й досвідом ви щедро ділитесь з молодими колегами, студентами, а хто для вас є прикладом відданості справі?

– Чудовою людиною, прекрасним фахівцем і науковцем був професор Ярослав Іванович Гонський. Глибоко шаную академіка НАМН України, професора Михайла Антоновича Андрейчина, під керів-

Іван КЛИЩ співає у супроводі студентського вокально-інструментального ансамблю (1981 р.)

двідався, що в альма-матер на кафедрі біохімії звільнилося місце старшого лаборанта, приїхав на співбесіду. Завідувач кафедри, професор Ярослав Іванович Гонський, нині, на жаль, уже покійний, поставився до мене дуже приязно, та й інші викладачі пам'ятали мене як успішного студента. У вересні 1986 року розпочалася моя робота на посаді старшого лаборанта кафедри біо-

ництвом якого мені теж пощастило працювати й якого вважаю своїм науковим вчителем. Мене завжди захоплювала його відданість засадам наукового пізнання, цілеспрямованість, організаційські здібності. Неординарна особистість, справжній вчений, що мислить стратегічно, Михайло Антонович своїм прикладом сприяв моєму становленню як науковця.

(Продовження на стор. 8)

Іван КЛИЩ (перший ряд згори, крайній праворуч) серед студентів 33 групи 6 курсу (1982 р.)

ності, тож мені порадили вступати до музичного училища й запросили на прослуховування. Шкільний акордеоніст, який мені акомпанував, готовий був їхати зі мною. Але в призначений день на прослуховування я так і не потрапив – директор школи не надав машини. Якби поїхав,

випускника медичного інституту, селяни спочатку поставилися з деякою недовірою, мовляв, молодий-«зелений»... Власну думку вони змінили після одного випадку. Якось вночі в двері моєї квартири (я жив поруч з амбулаторією) постукали. Чоловік, який приїхав підводою з Оде-

ПРОФЕСОР ІВАН КЛІЦЬ: «НА ЖИТТЄВОМУ ШЛЯХУ Я ЗУСТРІЧАВ БАГАТО ДОБРИХ ЛЮДЕЙ»

(Закінчення. Поч. на стор. 6-7)

– Працюючи на посаді проректора з наукової роботи, які основні завдання ставите перед собою та що вже вдалося виконати?

– Проблема університетської науки – у відсутності законодавчої бази, яка б дозволяла університету проводити наукові дослідження та фінансувати їх. Бюджетне фінансування наукових досліджень – мізерне. Тому шукаємо можливості додатково наростити його через гранти, беручи участь у міжнародних наукових проектах. Таким чином вдалося обладнати потужну лабораторію для проведення імуногістохімічних досліджень. Створено також відділ клітинних культур, обладнаний найсучаснішими приладами – CO₂-інкубатором ICO 150, інвертованим мікроскопом Delta Optical NIB 100, ламінарною шафою. Відтак з'явилася можливість у лабораторних умовах культивувати клітини для їх використання задля моделювання різних патологічних станів у системі «in vitro», а в перспективі реальна й їх пе-

Професор Іван КЛІЦЬ зі співробітниками кафедри (2018 р.)

ресадка хворим з різними патологіями. В ТДМУ також створено центр з дослідження хвороби Лайма та інших захворювань, що передаються через укуси кліщів.

– Який напрямок досліджень вас особливо цікавить?

– Експериментальна медицина, зокрема, дослідження окиснювальних процесів за різних патологічних станів. У широкому сенсі цікавить філо-

софська складова світу, всесвіту, людини.

«АВТЕНТИЧНИЙ СПІВ – ЦЕ СПРАВЖНЄ МИСТЕЦТВО»

– Чи є у вас, крім роботи, ще якісь захоплення? Знаю, що співаєте в університетському хорі, тож музичне мис-

тецтво, як і колись, присутнє у вашому житті.

– Мені подобається етнічна, народна, класична музика. Люблю слухати автентичний спів, багатоголосся. Це унікальна вокальна техніка й справжнє мистецтво.

– Який у вас голос?

– Баритон. Хоча в хорі співаю басові партії. У моїй родині всі мали гарні голоси. Батько та мати співали в церковному хорі й нам з братом свій талант передали. Був я ще завзятим футболістом і вболівальником. Та сучасний футбол мене вже майже не цікавить, бо це не той футбол, що колись був, а суто комерція.

– Виходить, з часом захоплення все-таки змінюються.

– Любов до цього виду спорту перейняв мій син. Він грає в футбольній команді лікарів Рівного, яка і в закордонних турнірах бере участь. Онук Іван теж футболіст завзятий.

– Ще кілька слів про сім'ю... Діти пішли вашою стежкою?

– Син Микола з відзнакою закінчив ТДМУ, працює лікарем-оториноларингологом в об-

ласній дитячій лікарні Рівного. Донька Галина – випускниця факультету іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету, доцент, завуч кафедри іноземних мов ТДМУ. Підрастають онуки. Іван навчається в третьому класі, а Катрусі лише п'ять років і вона хоче швидше підрости, щоб, як і братик, ходити до школи.

– Різдво для кожного з нас – прекрасна нагода присвятити час своїм найдорожчим людям. Як святкувала ваша родина?

– Раніше ми завжди відвідували батька, бо 7 січня у нього день народження. Але торік батька не стало. Попри важкі випробування, що випали на його долю, він прожив 93 роки. Недавнє Різдво ми всією родиною святкували вдома, в Тернополі, відвідали також могилу батька у Голгочі. Онуки дуже люблять Тернопіль і навіть разом з батьками створили у Вайбері групу «Тернопільська родина», що нам дуже приємно.

Лідія ХМІЛЯР

22 січня виповнилося 60 років проректорові з наукової роботи, професору кафедри функціональної та лабораторної діагностики ТДМУ, заслуженому діячу науки і техніки України Іванові Миколайовичу КЛІЦЬ.

Вельмишановний Іване Миколайовичу!

Сердечно вітаємо Вас з 60-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після чотирьох років практичної лікарської роботи в сільській дільничній лікарні, успішно пройшли понад 32-літній трудовий шлях: спочатку старшого лаборанта, асистента, доцента кафедри медичної біохімії, доцента, професора кафедри

фармакології, очолювали кафедру клінічних дисциплін з клінічною фармацією, кафедру клінічної фармації фармацевтичного факультету, кафедру клініко-лабораторної діагностики медичного факультету, а останні майже чотири роки обіймаєте посаду проректора з наукової роботи та професора кафедри функціональної і лабораторної діагностики медичного факультету.

Окрема сторінка Вашої діяльності – завідування за сумісництвом аспірантурою, клінічною ординатурою та магістратурою. Заочно Ви здобули вищу фармацевтичну освіту в Національному фармацевтичному університеті. Цінуємо підготовку Вами ліцензійних документів для

відкриття в нашому навчальному закладі фармацевтичного факультету.

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як одного з талановитих випускників другого покоління, відомого в Україні вченого, висококваліфікованого, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною була і є Ваша громадська діяльність, зокрема, як члена студентського профкому, куратора студентських груп, наукового керівника видавництва «Укрмедкнига», члена та вченого секретаря спеціалізованої вче-

ної ради з захисту дисертацій, члена редколегії шести наукових журналів, учасника художньої самодіяльності.

Особливо цінуємо Ваш організаторський талант, вміння працювати з людьми, ініціативність, наполегливість у досягненні поставленої мети.

Ваша професійна й громадська діяльність відзначені почесним званням «Заслужений діяч науки і техніки України», грамотами облдержадміністрації та обласної ради, подякою міського голови, грамотами й подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для

наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Іване Миколайовичу, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

Бажаєм успіхів великих у роботі й побільше творчих Вам натхнень. Нехай минають завжди всі турботи і хай приносить радість кожен день!

Ректорат і профком ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

ТРАДИЦІЇ

КОЛЯДУВАЛИ ТА ВІНШУВАЛИ

Вихованці Тернопільської вищої духовної семінарії імені Патріарха Йосифа Сліпого та їхні наставники 8 січня щиро вітали колектив Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського з Різдвяними святами. Вони подарували всім присутнім лункі колядки та побажання добра, миру й здоров'я.

Проректор з науково-педагогічної роботи, професор Аркадій Шульгай від імені ректора ТДМУ, професора Михайла Корди подякував семінаристам за коляду. «Ми також вітаємо вас з Різдвом Христовим! Віримо в те, що наша

Україна буде процвітати й розвиватися, а ви прославляти Господа та просити щасливої долі для нашої країни», – додав Аркадій Гаврилович.

Цього дня вітання лунали й від

делегатії Новосільської громади на чолі з її головою Ільком Стахурським. Потрібно відзначити відмінну підготовку учнів Новосільської загальноосвітньої школи I-III ступенів імені М.Зариць-

кого, які продовжують зберігати та примножувати українські традиції.

Проректор з науково-педагогічної роботи, професор Аркадій Шульгай наголосив на тому, що впродовж тривалого часу ТДМУ має тісну співпрацю з Новосільською громадою. Завдяки цьому, за його словами, є чима-

ло важливих напрацювань у практичній медицині, які знайшли своє втілення в системі охорони здоров'я. Він запевнив, що ця співпраця триватиме й надалі, адже є чимало ідей для реалізації. Також Аркадій Гаврилович побажав щастя, добробуту і рясних Божих благословень.

Прес-служба ТДМУ

ТДМУ – ЧУДОВА БАЗА ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО БІОХІМІЧНОГО КОНГРЕСУ

З робочим візитом у Тернопільському державному медичному університеті імені І.Горбачевського перебував академік-секретар відділення біохімії, фізіології та молекулярної біології Національної академії наук України, директор Інституту біохімії імені О. Палладіна НАН України, академік НАН України, академік Національної академії медичних наук України, професор Сергій Комісаренко. Він також є президентом Українського біохімічного товариства.

Головною метою перебування вченого у нашому університеті було налагодження співпраці в напрямку організації XII Українського біохімічного конгресу, проведення якого заплановане орієнтовно у вересні-жовтні 2019 року.

«Цей захід об'єднує біохіміків і всіх, хто працює в суміжних дисциплінах, зокрема, фахівців і науковців молекулярної біології, клітинної біології, імунології, фізики та багато інших. Плануємо організувати конгрес саме в Тернопільському державному медичному університеті. Він відбудеться вдванадцять. Конгрес збирає відомих і молодих вчених у галузі біохімії кожних чотири роки, — каже Сергій Комісаренко. — Торік ми вирішили

змінити дату його проведення, адже Біохімічне товариство України та Інститут біохімії організували відому й масштабну міжнародну конференцію з біохімії та молекулярної біології, а також суміжних дисциплін. Йдеться про конференцію, присвячену пам'яті видатного вче-

нця з нацистською окупацією переїхав до Уфи та співпрацював з нашим Інститутом біохімії. Це був відомий вчений світового масштабу. В Радянському Союзі його високо цінували. Він отримав сталінську премію першого ступеня, був прийнятий до Академії наук СРСР та академії

(Зліва направо): **Сергій КОМІСАРЕНКО**, академік-секретар відділення біохімії, фізіології та молекулярної біології Національної академії наук України, директор Інституту біохімії імені О. Палладіна НАН України, академік НАН України, академік НАМН України, професор, президент Українського біохімічного товариства, **Михайло КОРДА**, ректор ТДМУ, професор

ного з біохімії Якуба Парнаса, який є засновником Польської біохімічної школи. У зв'язку зі зміною влади в Західній Україні цей відомий науковець 1939 року потрапив до України, бо працював на той час у Львові. Відповідно згодом — до Радянського Союзу, а 1941 року в

медичних наук СРСР, отримав орден Леніна, але в день свого народження в січні 1949 року був заарештований і наступного дня помер у в'язниці МДБ».

Він також зазначив, що свого часу Українське біохімічне товариство стало ініціатором проведення конференції пам'яті Яку-

ба Парнаса. Цю ініціативу підтримало Польське біохімічне товариство, а також Ізраїльське біохімічне товариство, адже Якуб Парнас був євреєм за походженням. Сергій Комісаренко додав, що вже друга поспіль конференція відбулася з орієнтуванням на молодих вчених. «Ми запрошуємо двох-трьох вчених зі світовим ім'ям, зокрема, власні доповіді представляли лауреати Нобелівської премії. Та більшість доповідей роблять молоді вчені до 35 років. Наша головна мета — підтримати молодих людей, які прагнуть займатися наукою. Незважаючи на те, що організаторами є представники трьох країн, участь у цьому заході беруть науковці різних країн — США, Німеччини, Великобританії, Швеції, Фінляндії, Білорусі», — зазначив Сергій Васильович.

Щодо конгресу, то це не менш потужний та важливий захід у науковому середовищі біохіміків. Свого часу він відбувався у Львові, Івано-Франківську, Одесі та інших містах. За словами Сергія Комісаренка, 2019 року його вирішили провести в Тернополі.

«Ми зупинилися на тому, що однією з найкращих баз для конгресу є Тернопільський державний медичний університет. Я під час цього візиту мав нагоду детально ознайомитися з матеріально-технічним забезпеченням діяльності ТДМУ, його науковими здобутками та науково-дослідними лабораторіями, цент-

ром симуляційного навчання. До речі, останній мене вразив тим, наскільки потужно він оснащений за найновішими вимогами й серйозним підходом до відпрацювання практичних навичок. Додам від себе, що аж захотілося ще раз вступити до університету та бути студентом, аби мати змогу займатися в центрі симуляційного навчання. Також знаю, що в навчально-оздоровчому комплексі «Червона калина» впродовж року відбувається чимало конференцій, симпозіумів різного рівня. Тому розглядатимемо й цю базу для організації конгресу. Загалом розраховуємо на участь понад 300 науковців», — поділився своїми міркуваннями Сергій Комісаренко.

Розглядається також питання, щоб конгрес був присвячений пам'яті Івана Яковича Горбачевського. Це — відомий вчений, ім'я якого носить наш університет.

Наостанок Сергій Комісаренко зазначив, що «головне завдання університету — це освітній процес, який нерозривно пов'язаний з наукою. І в цьому сенсі ми також зацікавлені у співпраці, щоб майбутні лікарі знали про нові наукові досягнення та могли застосувати їх на практиці, самі долучалися до досліджень».

Окрім того, ТДМУ співпрацює з Інститутом біохімії імені О.Палладіна в межах укладеної угоди у напрямку наукових досліджень щодо біобезпеки.

Прес-служба ТДМУ

СТУДЕНТИ: ПОГЛЯД ЗБЛИЗЬКА

ТЕТЯНА ДЕРГАК: «СТОМАТОЛОГІЯ ПОДОБАЄТЬСЯ МЕНІ ДЕДАЛІ БІЛЬШЕ»

Тетяна Дергак — студентка 4 курсу стоматологічного факультету, староста групи. Успішно склавши зимову сесію, лікарську виробничу практику проходила в Тернопільській міській стоматологічній поліклініці. Проте, чому обрала стоматологію як фах, про навчання й дозвілля, про кумедний випадок під час практики, що запам'ятався, і як провела зимові канікули, Тетяна розповіла в інтерв'ю «Медичній академії».

— Кажуть, що орієнтири, з якими людина простуватиме далі, закладаються в дитинстві. Де минуло ваше дитинство?

— У Тернополі. Навчалася в спеціалізованій школі №3 з поглибленим вивченням іноземних мов, яку закінчила із золотою медаллю. Володію англійською та німецькою мовами, що важливо

для майбутнього лікаря, бо це своєрідне вікно у світ. У школі цікавили мене також природничі науки, а уроки біології були найулюбленішими. Чому обрала спеціальність «стоматологія»? Вплинув приклад тата, випускника стоматологічного факультету Харківського національного медичного університету. В дитинстві я часто приходила до тата на роботу, спостерігала, як він працює, як уважно та чуйно ставиться до пацієнтів. І вирішила, що професія стоматолога стане й моєю, бо вона дуже важлива і потрібна.

— У мамі освіта теж медична?

— Ні, вона музикант, викладач гри на фортепіано. Я музику теж люблю, але треба було обрати щось одне. Подала документи до Тернопільського, Львівського, Київського і Полтавського медуніверситетів, вказавши пріоритет — ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського. Нині навчаюся й дуже задоволена своїм вибором. Моя майбутня спеціальність подобається

мені дедалі більше. Приємно, що стоматологічна галузь медицини в Україні динамічно розвивається, з'являється багато новацій в діагностиці та лікуванні, вдосконалюється обладнання, впроваджуються сучасні комп'ютерні технології.

— З майбутньою спеціалізацією вже визначилися?

— Ще вагаюся. Наразі в пріоритеті терапевтична стоматологія, реставрація та естетичне відновлення пошкоджених зубів.

— Розкажіть про недавню практику. Траплялися цікаві випадки?

— Більшість пацієнтів, що приходили, були похилого віку. Майже всі поводитися спокійно, довіряючи лікарям, але були й винятки. Чоловік, що скаржився на зубний біль, сівши в крісло, заявив, що боїться будь-яких стоматологічних процедур. Не одразу, але дозволив зробити знеболюючий укол. Після ін'єкції спершу запевняв, що анестезія на нього не діє, а потім сказав: «Знаєте, лікарю, коли я прийшов,

то в мене болів один зуб, а тепер болить інший». Насправді ж це був ефект самонавіювання й після лікування фантомний біль пацієнта як рукою зняло.

Мені дуже подобається стоматологічний відділ університетської клініки, де асистувати лікарям можна після третього курсу. Університет подбав про нове стоматологічне обладнання, є рентген-апарат для прицільного рентгенологічного дослідження, ортопантомограф, що дозволяє робити панорамні знімки зубо-щелепної ділянки. Тобто створено всі умови для набуття студентами практичних навичок.

— Де відпочивали після зимової сесії?

— Їздила з батьками та молодшою сестричкою, п'ятирічною Софійкою, на Закарпаття, в місто Берегове, що славиться своїми термальними басейнами. Все сподобалося. Була там уперше й неодмінно приїду ще. Повернувшись до Тернополя, пішла на курси «Гігієна порожнини рота»

та отримала сертифікат про їх проходження. Потім настало Різдво, коли, за традицією, вся сім'я збирається разом за святковим столом. Спочатку ми відвідали маминих батьків, які мешкають в Тернополі, потім — татових у Шляхтинці.

— Зазвичай дозвілля як проводите?

— Спілкуюся з друзями, ходжу в кіно.

— Які фільми любите?

— Комедії. Школяркою 10 років займалася бальними танцями в тернопільському клубі «Мальви». Покинула, коли мій партнер переїхав в інше місто, й почала ходити на заняття в фітнес-залу. Зараз повернулася до свого попереднього захоплення хореографією — відвідую студію латиноамериканських танців.

— Є у вас особиста формула успіху?

— Щоб досягти успіху, вчитися треба постійно. Вчитися, працювати, вдосконалювати свої знання та вміння. Дотримуюся думки, що правило бумеранга працює: добрі вчинки і думки до тебе повертаються, погані — теж. Тому ставитися до людей потрібно так, як хочете, щоб вони ставилися до вас. Це ще Кант сказав.

Лідія ХМІЛЯР

ДВАДЦЯТЬ РОКІВ НА НИВІ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Реабілітація – обов'язкова складова охорони здоров'я в кожній розвиненій країні. Тернопільський державний медичний університет став першим серед вищих медичних закладів України, взявши курс на цю спеціалізацію. Як результат – в січні 1999 року в Тернопільській державній медичній академії імені І.Я. Горбачевського за сприяння ректора Л.Я. Ковальчука відкрили курс медичної реабілітації.

З цього часу розпочалося формування в нашому університеті нових засад реабілітаційної медицини та можливість навчання новому предмету студентів, інтернів, курсантів. Починали цю відповідальну справу головний лікар санаторію «Медобори» Василь Мартинюк, кандидат медичних наук Олександр Лаврінченко та нині вже доктори медичних наук – Тетяна Бакалюк й Андрій Голяченко.

Через два роки курс медичної реабілітації став кафедрою медичної реабілітації та курортної логії, яку очолив доктор медичних наук, професор Ігор Романович Мисула. Крім медичної реабілітації, почали викладати фізіотерапію та ЛФК. Зі зміною навчальних програм додавалися нові дисципліни: фізична реабілітація та спортивна медицина, медична й соціальна реабілітація, але предмет «Медична реабілітація» й надалі викладали для студентів 6 курсу та лікарів-інтернів. Частина занять проводили в санаторії «Медобори», де студенти могли познайомитися як з лікувальною базою санаторію, так і з процесом проведення реабілітації за розмаїтих захворювань. Змінювалася назва кафедри, лікувальної бази, та зміцнення ролі медичної реабілітації в лікувальному процесі тривало.

Одним з головних і перспективних напрямків підвищення професійного рівня підготовки

майбутніх лікарів стало розширення спектру та глибоке оволодіння практичними навичками. Зокрема, студенти мають можливість опанувати практичні навички в реабілітаційних закладах м. Тернополя – в центрі реабілітації для дітей з органіч-

з 2016 року в Національному класифікаторі професій з'явилися нові: «Лікар фізичної та реабілітаційної медицини», «Фізичний терапевт», «Ерготерапевт».

Ще нещодавно статистична інформація реабілітаційного напрямку ґрунтувалася на Міжна-

ми ураженнями центральної нервової системи та вродженою патологією, в будинку-інтернаті для людей похилого віку тощо.

Держава обрала європейський курс, тож в українській реабілітації також сталися зміни. У червні 2014 року фахівці з медичної реабілітації за підтримки Міністерства охорони здоров'я України, Національної академії медичних наук України, Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, приватного акціонерного товариства «Укрпрофоздоровниця» створили громадську організацію «Українське товариство фізичної та реабілітаційної медицини». Основними завданнями його діяльності є створення нової медичної галузі в Україні – фізичної та реабілітаційної медицини, впровадження нових освітніх програм підготовки та перепідготовки фахівців за цим фахом, розроблення та впровадження стандартів та протоколів реабілітації хворих, інші. З цього часу розвиток реабілітації в Україні почав відбуватися інтенсивнішими темпами. За сприяння Українського товариства фізичної та реабілітаційної медицини

родній класифікації хвороб десятого перегляду, яка за визначенням не може характеризувати функціональні наслідки хвороб. Але при проведенні реабілітації в світі користуються Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) вже протягом 15 років. Міністерство охорони здоров'я України офіційно ініціювало складний та тривалий шлях впровадження МКФ в українську реабілітацію. Наразі підготовлені національні тренери, проводять тренінги й впроваджують МКФ у практичну діяльність.

Також про інтеграцію європейської реабілітації в українську медицину свідчить і той факт, що в лютому 2017 року Міністерство охорони здоров'я України й Секція та Рада з фізичної та реабілітаційної медицини Європейського союзу медичних спеціалістів підписали меморандум про співпрацю. Його мета – забезпечити офіційне підґрунтя для співробітництва в галузі фізичної та реабілітаційної медицини. Сторони домовилися співпрацювати у сферах реформування системи фізичної та

реабілітаційної медицини в Україні, освіти й продовженого професійного розвитку, професійної та клінічної практики з фізичної та реабілітаційної медицини. Після перенавчання лікарів ЛФК і фізіотерапевтів, спеціалістів інших категорій, які по суті, надають реабілітаційну допомогу, а також первинного навчання випускників медичних вишів протягом чотирирічної резидентури з'явиться нова лікарська реабілітаційна професія – «лікар фізичної та реабілітаційної медицини».

Нині фізична та реабілітаційна медицина (ФРМ) – незалежна лікарська медична спеціальність, суть якої – забезпечення фізичного та когнітивного функціонування (у тому числі – поведінка), участь (включаючи якість життя) та модифікація особистісних чинників і факторів навколишнього середовища. Відповідає за запобігання, діагностику, лікування та реабілітацію осіб з патологічними станами та супутньою патологією, що призводять до обмежень життєдіяльності для усіх вікових груп. Це цитата з Білої книги реабілітації (White Book of PRM in Europe 2018), презентація третього видання відбулася у Вільносі на міжнародному Європейському конгресі фізичної та реабілітаційної медицини, в якому брали участь 30 делегатів з України.

Згідно з Білою книгою ФРМ є партнером провідних міжнародних органів, у тому числі й Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Діяльність ФРМ здебільшого базується на документах Організації Об'єднаних Націй (ООН) і ВООЗ, такі, як Конвенція про права інвалідів (2006), Всесвітня доповідь про інвалідність (2011), ВООЗ Глобальний план дій щодо інвалідності 2014-2021 (2014) та ініціатива ВООЗ «Реабілітація-2030: заклик до дій» (2017).

Лікар фізичної та реабілітаційної медицини – спеціальність, орієнтована на персону. Ці фахівці наділені повноваженнями та несуть відповідальність зі специфікою здійснювати функціональне оцінювання, безпосередньо проводять лікування, очолюють мультипрофесійні команди. Мультидисциплінарна команда в світі складається з лікаря фізичної та реабілітаційної медицини, який й очолює цю команду, та фізичного терапевта, ерготерапевта, дефектолога, логотерапевта, соці-

ального працівника, спеціального медичного психолога та медичної сестри. Але найголовніше – лікар фізичної та реабілітаційної медицини зосереджений на особі пацієнта, а не на хворобі чи закладі.

Тернопільський осередок ГО «Українського товариства фізичної та реабілітаційної медицини» під головуванням доктора медичних наук, доцента кафедри медичної реабілітації Тетяни Бакалюк та за активної участі науковців кафедри медичної реабілітації проводить ініціативну діяльність, допомагаючи впроваджувати нові програми реабілітації в лікувальних закладах області, розповсюджуючи та навчаючи лікарів фізіотерапевтів і лікарів ЛФК Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я. За сприяння Тернопільського осередку в обласному центрі зорганізували «Школу реабілітолога», де всі зацікавлені реабілітаційною медициною можуть поповнювати свої знання та розвивати практичну діяльність. До співпраці запрошуємо провідних спеціалістів з реабілітації України та зарубіжжя, які проводять лекції та допомагають учасникам школи опанувати сучасні реабілітаційні методики на майстер-класах.

Кафедра медичної реабілітації, якій цього місяця виповнюється 20 років, й надалі нарощує темпи в розвитку фізичної та реабілітаційної медицини в Україні: співпрацює з усіма кафедрами цього напрямку, проводить щорічні конференції, круглі столи, майстер-класи, викладачі кафедри беруть участь в міжнародних тренінгових програмах. Це дозволяє обирати та освоювати нові вектори реабілітаційної медицини, розробляти нові методики й технології реабілітації, формувати стратегічні напрямки лікувальної та наукової роботи. Колектив кафедри впевнено дивиться у майбутнє. Фізична та реабілітаційна медицина є одним з пріоритетних напрямків розвитку охорони здоров'я у світі. Тож для її розвитку та впровадження світових стандартів в Україні науковці кафедри повсякчас докладають багато зусиль.

**Тетяна БАКАЛЮК,
доктор меднаук,
доцент кафедри медичної
реабілітації ТДМУ**

ВДЯЧНІСТЬ

ДАРЮТЬ РАДІСТЬ ЖИТТЯ, НАДАЮЧИ ДОПОМОГУ ЛЮДЯМ У ПОТРЕБІ

Лікар починається з доброти. Саме ця риса так необхідна майбутнім медикам, які лікуватимуть не лише тіло, але й душу пацієнта. В усі віки медицина сповідувала саме ці людські чесноти. В наш непростий час, коли дедалі більше людей, особливо похилого віку, потребує турботи та уваги, не так просто знайти тих, хто здатний приймати чужі клопоти-проблеми, як свої. Чудово, що така небайдужа зміна гуртується саме в Тернопільському медичному університеті ім. І. Горбачевського. Це

молоде покоління, яке множить скарби людських цінностей.

Уже не вперше студенти вишу напередодні новорічно-різдвя-

них свят відвідують Петриківський обласний геріатричний пансіонат. Ось і цього Новоріччя своїми піснями та гуморесками творчий колектив студентів 4-го курсу та хор «Outlook» подарували незабутні хвилини радості. Для кожного жителя пансіонату студенти приготували солодощі. Скільки радості та віри було в очах наших підопічних! Бо у кожного – нелегка доля та складне життя. І як радісно стає у них на душі, коли вони відчують увагу до себе, добре слово.

Надаючи допомогу, ви даруєте радість життя. І доки у нас є таке студентство, то буде жити й нація українців. Хочеться щиро подякувати за вашу підтримку та щирі й чуйні серця. За те, що ви не стоїте осторонь проблем людей у потребі. Бажаємо вам усіляких благ і процвітання. Нехай Всевишній пошле усьому колективі ТДМУ міцного здоров'я, радості та щастя!

З пошаною – адміністрація та мешканці Петриківського обласного геріатричного пансіонату.

ГЕНЕРАТОР ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ У ФАРМАКОЛОГІЧНІЙ ЦАРИНІ

27 січня відзначила ювілейний день народження почесний професор ТДМУ імені І.Я.Горбачевського, багаторічна завідувач кафедри, заслужений професор Національного фармацевтичного університету, заслужений працівник народної освіти України Світлана Мефодіївна ДРОГОВОЗ.

Вельмишановна Світлано Мефодіївно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народженням!

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як одну з талановитих випускниць першого покоління, почесного професора нашого університету, видатного вче-

ного-фармаколога, відомого в Україні та за її межами.

У стінах Тернопільського державного медичного інституту Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після року практичної лікарської роботи, закінчили аспірантуру на кафедрі фармакології та достроково захистили кандидатську дисертацію.

Ваша наукова, педагогічна й виховна діяльність впродовж 49 років пройшла в Національному фармацевтичному університеті на кафедрі фармакології, яку Ви майже 40 років очолювали, а останніми роками реалізовуєте свій великий досвід і творчий потенціал як професор кафедри.

Свідченням багатогранності Вашого таланту, наукового авторитету та організаторських здібностей є восьмирічний період успішної роботи проректором університету з наукової роботи.

Активною є Ваша громадська діяльність, зокрема, як члена правління регіонального відділення Асоціації фармакологів України, редколегій трьох наукових журналів, спеціалізованої вченої ради та апробаційної ради із захисту дисертацій, керівника Харківського регіонального відділення департаменту післяреєстраційного нагляду Державного експертного центру МОЗ України.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені медалями «За трудове отличие», «Ветеран труда», «Изобретатель СССР», дипломом переможця в номінації «Кращий доктор наук Національного фармацевтичного університету», кафедра, яку очолювали, була нагороджена Міністерством вищої і середньої освіти першою премією, як найкраща серед вищих навчальних закладів України. Ви удостоєні почесних звань «Заслужений працівник народної освіти України», заслужений професор НФУ і почесний професор ТДМУ імені І.Я.Горбачевського.

Ваші здобутки в науці, педагогічній та громадській діяльності, праце-

жена Міністерством вищої і середньої освіти першою премією як найкраща серед вищих навчальних закладів України.

Наукові досягнення С.М. ДрогОВОЗ відомі фахівцям багатьох країн

логію протизапальних засобів. За її участі були створені оригінальні нові вітчизняні гепатопротектори (антраль, тіотриазолін, ліолів та ін.), кардіопротектори (ліпофлавіон), гравідопротектори (савентол). Креативність наукового мислення зробила Світлану Мефодіївну піонером у впровадженні сучасного інноваційного напрямку медицини – карбокситерапії. активну роботу над яким вона наразі продовжує.

Величезною та вагомою є наукова спадщина професора С.М. ДрогОВОЗ. Вона є співавтором понад 20 лікарських препаратів, автором більше ніж 800 наукових праць, серед яких – 253 авторських свідоцтв і патентів. 7 монографій, 11 підручників з фармакології українською, російською, англійською, французькою, арабською мовами. Молодість душі та новаторські ідеї дозволили втілити у життя низку оригінальних підручників і довідкових видань, а саме «Фармакологія в допомогу студенту, провізору і врачу», «Побічна дія ліків», «Лікарська токсикологія», «Хронофармакологія» та іншої методичної літератури, без якої неможливо уявити навчальний процес на кафедрі фармакології.

Доброчинливий наставник, Світлана Мефодіївна постійно працює з молоддю й передає їй свій багатий науковий та педагогічний досвід. Школа фармакологів, яку створила С.М. ДрогОВОЗ, стала потужною кузницею кадрів висококваліфікованих фахівців не лише для України, а й для багатьох країн світу. Професор С.М. ДрогОВОЗ підготувала 14 докторів і 41 кандидата наук.

Сповнена енергії та наснаги, С.М. ДрогОВОЗ і зараз невтомно працює

любністю, ініціативністю, наполегливістю у досягненні мети, порядністю, інтелігентністю, жіночою чарівністю, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслужують найвищої оцінки і прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Світлано Мефодіївно, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення та життєвого оптимізму, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, благополуччя й затишку, активного та щасливо-го довголіття.

Нехай добром наповниться хата,

Достатком, щирістю і сонячним теплом,

Хай буде вірних друзів в ній багато

Прихильна доля огорта крилом!

Ректорат і профком ТДМУ імені І.Я.Горбачевського

Свій ювілей видатний вчений-фармаколог, доктор медичних наук, професор кафедри фармакології Національного фармацевтичного університету, заслужений працівник народної освіти України, керівник регіонального відділення департаменту післяреєстраційного нагляду ДП «Державний експертний центр» МОЗ України в Харківській області, заслужений професор Національного фармацевтичного університету та Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського Світлана Мефодіївна ДрогОВОЗ відсвяткувала 27 січня.

Вже 54 роки С.М. ДрогОВОЗ присвятила науково-педагогічній діяльності. За цей час вона пройшла величезний шлях від аспіранта до авторитетного фахівця в галузі фармакології. Користується визнанням колег в Україні та за її межами, заслужено поважаю медичних працівників, колег-педагогів і студентів, яким вона щедро дарує знання та досвід.

Світлана Мефодіївна ДрогОВОЗ народилася 27 січня 1939 року в Омській області. Професійний шлях майбутнього фармаколога розпочався зі вступу 1958 року до Тернопільського медичного інституту на спеціальність «лікувальна справа». Після закінчення вишу 1964-1965 років Світлана Мефодіївна працювала лікарем Тернопільської обласної лікарні.

1965 року С.М. ДрогОВОЗ обрала нелегкий, але цікавий шлях вченого та вступила до аспірантури на кафедрі фармакології Тернопільського державного медичного інституту. Свою наукову діяльність вона розпочала під керівництвом видатного фармаколога-гепатолога, професора Н.П.

Скакуна. 1967 року Світлана Мефодіївна успішно захистила кандидатську дисертацію на тему «Желчеотделительная функция печени при стафилококовой инфекции и интоксикации». 1969 року С.М. ДрогОВОЗ присуджено науковий ступінь кандидата медичних наук.

Життєвий шлях привів Світлану Мефодіївну на кафедру фармакології Харківського фармацевтичного інституту 1970 року. У Харкові вона продовжила роботу над докторською дисертацією «Сравнительное изучение и особенности действия желчегонных препаратов на желчеобразовательную функцию печени в норме и патологии». У 33 роки Світлана Мефодіївна успішно захистила свою наукову працю та стала одним з наймолодших докторів наук на той час. Вчене звання професора було присвоєно С.М. ДрогОВОЗ 1980 року.

З 1972 до 2011 рр. вона очолювала кафедру фармакології Харківського фармацевтичного інституту – Української фармацевтичної академії – Національного фармацевтичного університету та 1976-1984 роках обіймала посаду проректора з наукової роботи Харківського фармацевтичного інституту. В цей період завдяки сумлінній праці С.М. ДрогОВОЗ, організаторським і новаторським здібностям, цілеспрямованості, завязяттю на кафедрі, яку вона очолювала, були впроваджені нові напрямки науково-дослідної та навчально-методичної роботи. За це 1990 року кафедра була нагород-

світу. Світлана Мефодіївна – провідний вітчизняний фахівець у галузі фармакології засобів, що застосовують для лікування захворювань печінки. Під її керівництвом проведено низку фундаментальних досліджень, що дозволили встановити нові механізми патогенезу захворювань та уражень печінки. Запропонована професором С.М. ДрогОВОЗ методика визначення вмісту холестеролу та жовчних кислот у жовчі відома як в Україні, так і в інших країнах. Великим є внесок Світлани Мефодіївни у фармако-

ОБ'ЄКТИВ

(Зліва направо): **Оксана ЛАБІВКА, Мар'яна ВАРВАРУК, Софія ОНИЩУК, Ірина МОШАК** – студентки медичного факультету (ліворуч);

Владислав ГЛАДИШЕВСЬКИЙ – студент стоматологічного факультету (праворуч)

Фото Микола ВАСИЛЕЧКА

ОГОЛОШЕННЯ

**Тернопільський державний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського
запрошує на
ДЕНЬ ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ**

**24 лютого
2019 року**

**Початок об 11:00
Актова зала**

**На вас чекають: презентація ТДМУ,
зустріч з керівництвом у форматі питання-відповіді,
цікаві екскурсії та майстер-класи**

Наша адреса: м. Тернопіль, Майдан Воли, 1, www.tdmu.edu.ua

НА СТРУНАХ ДУШІ

ТОМОС

Ти українську церкву
визволив з неволі,
Пов'язані із нею край
і людські долі.
Чотириста років гонимію
була,
Котилися її і хрест, і голова.
В княжих часах з'явилася
на світ,
До неї шлях торує людський
рід.
І моляться вона вже відтепер
В колі п'ятнадцяти сестер.

СІЧЕНЬ

Пролітав понад світами,
Опускався над містом і селом,

Щоб привітати людей
із святами,
З родинами усістись
за столом.
Та й дідуха занести в хату
І поводить з людьми вертеп...
В свята відлунять і Карпати,
Пісні, які співає степ.

ЗИМА

Двері їй відчинить осінь
Й все буде так, як було досі.
Розпочне ходу у грудні.
Й вже у свята та і будні
їй писатимуть картини
І сніги, і хуртовини.

**Валерій ДІДУХ,
доцент ТДМУ**

Вічна пам'ять

14.01.1929–4.01.2019

Ректорат, профком, працівники та студенти ТДМУ імені І.Я. Горбачевського глибоко сумують з приводу смерті ветерана університету, колишнього доцента кафедри шпитальної терапії заслуженого лікаря України

*Василя Дмитровича
ПРИШЛЯКА*

та висловлюють щирі співчуття рідним і близьким покійного.

Вічна пам'ять

5.11.1943–4.01.2019

Ректорат, профком, працівники та студенти ТДМУ імені І.Я. Горбачевського глибоко сумують з приводу смерті ветерана університету, колишнього професора кафедри терапії та сімейної медицини навчально-наукового інституту післядипломної освіти

*Фелікса Андрійовича
ЗВЕРШХАНОВСЬКОГО*

та висловлюють щирі співчуття рідним і близьким покійного.

Вічна пам'ять

17.04.1938–5.01.2019

Ректорат, профком, працівники та студенти ТДМУ імені І.Я. Горбачевського глибоко сумують з приводу смерті ветерана університету, колишнього старшого бібліотекаря

*Валентини Семенівни
ГАЛУШКОВОЇ*

та висловлюють щирі співчуття рідним і близьким покійної.

НАУКОВЕ СТАЖУВАННЯ

**СТИПЕНДІЯ ДААД ЗНОВУ
В ПРЕДСТАВНИКА
НАШОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Уже вдруге здобула наукове стажування (bilateral Austauschdienst) за програмою Німецької служби академічних обмінів (ДААД) завідувач кафедри іноземних мов ТДМУ Надія Федчишин. Упродовж трьох місяців вона проходила його у Берлінському університеті ім. Гумбольдта.

Згідно з науковими програмами DAAD Німеччина пропонує можливість для проведення досліджень, підвищення кваліфікації досвідчених вчених, викладачів, студентів. Цього року Берлін і Бранденбург прийняли понад 600 здобувачів, серед яких більшу частину склали студенти-бакалаври й магістри, а також аспіранти, постдоки й професори.

Під час стажування Надія Федчишин працювала відповідно до плану з науковцями кафедр порівняльної та загальної педагогіки Берлінського університету, де мала можливість вивчати особливості, зміст, закономірності, форми, методи та засоби навчання у німецькому виші. Стажування здійснено задля закріплення професійних компетентностей, засвоєння передового досвіду, формування особистісних якостей для виконання фахових завдань на якісному рівні в межах спеціальності, розробки пропозицій щодо удосконалення навчально-виховного процесу, застосування інноваційних технологій реалізації змісту навчання, що передбачає його диференціацію, індивідуалізацію,

запровадження інформаційно-комунікативних технологій навчання.

Особливою сторінкою стажування стала дослідницька робота в бібліотеці Берлінського університету – Jacob-und-Wilhelm-Grimm-Zentrum, яка є однією з найбільших книгозбірень Європи.

Центр братів Грімм займає десятиповерхову будівлю, тут зберігається понад 2,5 мільйони

fur globale Herausforderungen». Надія Федчишин ознайомила учасників цього заходу з власними науковими розвідками щодо гуманістичного, морально-етичного та психолого-педагогічного спрямування гербаріанства, мережевим поширенням його парадигми у XIX-XX століттях у країнах Європи та Америки.

Стажування на кафедрі порівняльної педагогіки дозволило ознайомитися та вивчити нові різноаспектні, багатогранні наукові історико-педагогічні системи в порівняльному контексті, розширити розуміння ретроспективних особливостей, теоретичний рівень, низку вихідних положень, дефініцій, без яких

Завідувач кафедри іноземних мов ТДМУ Надія Федчишин разом з професором Дітріхом БЕННЕРОМ і завідувачем кафедри Мальте БРІНКМАННОМ

примірників книг. Наукові колекції університету з більше, ніж 35 мільйонами експонатів належать до найзначиміших на території німецькомовних держав. Збирання й систематизацію колекцій започаткували ще 1700 року разом із заснуванням Пруської академії наук. Після 1810 року частину цих та інших наукових зібрань передали університету.

На базі Берлінського технічного університету 21 листопада 2018 року відбулася зустріч стипендіатів та науковий форум «Open Science – Open Societies: Weltweit vernetzt

неможливе розуміння сутності педагогічної науки, запозичити досвід німецьких науковців.

Таке стажування сприяло проведенню спільних з німецькою стороною наукових досліджень, написанню та публікації наукових праць.

Отриману під час стажування інформацію використовуватимуть під час проведення практичних занять зі студентами та читання лекцій для слухачів курсів підвищення кваліфікації.

**Інформацію надала
кафедра іноземних мов**

СПОРТ

**ВИБОРОЛИ ТРЕТЄ МІСЦЕ
У ЗМАГАННЯХ З БАСКЕТБОЛУ**

Відбулася XIII Спартакіада Тернопільської області. Чоловіча збірна нашого університету з баскетболу виборола у цих змаганнях третє місце.

Студенти ТДМУ поступилися командам ТНЕУ-1 та ТНЕУ-2. На-

педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка.

Чесць нашого вишу на цих змаганнях відстоювали Богдан Сусла, Назар Савчук, Олександр Сверхун, Роман Браток, Володимир Паничев, Артем Меренков,

томість вони впевнено перемогли представників Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя та Тернопільського національного

Мілош Красуцкій, Кевін Пулгарін, Мерджім Дживері.

Підготовкою команди займалася тренер Наталія Безпалова.

Прес-служба ТДМУ

**Відповіді на сканворд,
вміщений у № 1, 2019 р.**

У стоматолога в кабінеті:
– Заспокоїтєся, хворий. Зараз я зроблю вам місцеву анестезію.
– За такі гроші я хотів би отримати щось імпортне.